

W stronę czytelnika. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006-2016

Abstrakt: Powstanie nowoczesnego gmachu Biblioteki UŁ we wrześniu 2006 r. i oddanie go czytelnikom skłoniło bibliotekarzy do podjęcia nowych wyzwań, a tym samym narzuciło im inne niż dotychczasowe formy działania. Wprowadzenie najnowszych technologii stało się szansą spełniania rosnących oczekiwań użytkowników i zachętą do korzystania z oferty Biblioteki. Nowoczesne narzędzia umożliwiły łatwiejszy dostęp do zbiorów i usług BUŁ-y. W artykule omówione zostały niektóre z rozwiązań ułatwiających czytelnikom korzystanie z usług bibliotecznych: katalog komputerowy, zdigitalizowane katalogi kartkowe, Biblioteka Cyfrowa UŁ, Repozytorium UŁ, elektroniczne bazy książek i czasopism. Uwzględniono nowy dostęp do zbiorów drukowanych (strefa wolnego dostępu), nowoczesne formy wypożyczania i zwrotu książek, dostępny sprzęt komputerowy i urządzenia kopiujące, pokoje do pracy indywidualnej i grupowej, specjalny sprzęt dla osób niedowidzących i niepełnosprawnych, a także szkolenia organizowane dla studentów. Zwrócono również uwagę na formy komunikacji z czytelnikiem.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, nowe technologie, nowe rozwiązania biblioteczne, czytelnik.

Dynamiczny rozwój technologii informacyjnej i komunikacyjnej z jednej strony, z drugiej – otwarcie w październiku 2006 r. nowego gmachu Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego (BUŁ) zasadniczo zmieniły charakter działalności i funkcjonowania tej instytucji. Rozpoczęła się ewolucja nie tylko w sposobie udostępniania zbiorów, informowania o nich, ale i w komunikacji z czytelnikiem. W związku z tym pracownicy BUŁ stanęli przed nowymi wyzwaniami. Podejmowane przez nich działania miały na celu zbudowanie wizerunku Biblioteki jako instytucji nowoczesnej, otwartej i atrakcyjnej dla użytkowników, nastawionej na kreowanie społeczeństwa

opartego na wiedzy. Współczesna biblioteka akademicka pozostaje skarbnicą wiedzy gromadzącą, opracowującą i udostępniającą swoje kolekcje, ale również jest instytucją zapewniającą czytelnikom bogatą i różnorodną ofertę kulturalną, znacznie wykraczającą poza dotychczasowe założenia biblioteki naukowej¹.

Biblioteka UŁ ma charakter naukowy, ale pełni również funkcje publiczne. Obecnie jest jedną z największych i najnowocześniejszych bibliotek akademickich w Polsce. Zajmuje ważną pozycję w systemie upowszechniania wiedzy, skupiając się na edukacji oraz na różnego rodzaju usługach dostosowanych do profilu i wymagań Uczelni.

W artykule zaprezentowano te nowości technologiczne i inicjatywy, które zadecydowały o jakości usług bibliotecznych. Sprzyjającą okolicznością okazał się fakt, że w nowym budynku BUŁ zaistniała możliwość zastosowania nowoczesnych urządzeń technicznych, metod organizacji zbiorów, jak również ciekawych propozycji kulturalnych. Omówione zostały niektóre z rozwiązań ułatwiających czytelnikom korzystanie z Biblioteki UŁ, jak na przykład katalog komputerowy i zdigitalizowane katalogi kartkowe. Czerpanie korzyści z nowoczesnych technologii umożliwiło dostęp do zasobów cyfrowych, tj. Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Łódzkiego, Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego, czy baz książek i czasopism elektronicznych. Uwzględniono tzw. wolny dostęp do zbiorów drukowanych, nowoczesne formy wypożyczania i zwrotu książek, łatwy dostęp do sprzętu komputerowego i urządzeń kopiujących. Zwrócono uwagę na pomieszczenia biblioteczne i miejsca przyjazne czytelnikom. Opisano inicjatywy ukierunkowane na użytkownika. Omówiono rozwiązania pozwalające osobom niedowidzącym i niepełnosprawnym na korzystanie z zasobów bibliotecznych. Zwrócono uwagę na niestosowane dotychczas formy komunikacji z czytelnikiem.

BUŁ gromadzi i udostępnia zarówno zbiory drukowane, jak i zasoby elektroniczne. Łącznie liczą ponad 3 mln tomów książek i czasopism, w tym zbiorów specjalnych.

Rozbudowa BUŁ i zastosowanie nowoczesnych technologii przyczyniły się do polepszenia i usprawnienia obsługi czytelników. Od 2006 r. zmieniła się forma informowania o zbiorach bibliotecznych. Umożliwił to przede wszystkim katalog główny online, udostępniany od roku 1998, rejestrujący opisy książek wydanych po 1997 r. Początkowo informował on wyłącznie o bieżących wydawnictwach zwartych. Systematycznie uzupełniany, komunikuje również o wydawnictwach ciągłych, starszych wydawnictwach zwartych oraz o kolekcjach bibliotek wydziałowych. Obecnie katalog informuje o ok. 40% zbiorów.

Kolejnym krokiem ułatwiającym czytelnikom korzystanie z Biblioteki UŁ okazała się digitalizacja tradycyjnych katalogów kartkowych. W 2009 r., jako pierwsze w postaci cyfrowej udostępniono katalogi zbiorów specjalnych: starych druków, iko-

¹ U. Kowalewska, *Popularyzacja nauki i kultury w działalności Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego*, [w:] *Od przeszłości do teraźniejszości. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego 1945-2015*, red. M. Wrocławska, I. Kujawska, I. Łabiszewska, Łódź 2015, s. 213-228.

nografii i kartografii. W 2014 r. przekazano czytelnikom katalog alfabetyczny, alfabetyczny i przedmiotowy nut oraz krzyżowy nagrań, a w 2016 r. zakończono digitalizację katalogów kartkowych, udostępniając katalog przedmiotowy i czasopism.

W czasach współczesnych biblioteki akademickie gromadzą wiele źródeł naukowych, nie tylko drukowanych. Automatyzacja prac bibliotecznych oraz cyfryzacja zbiorów ułatwiają dostęp do potrzebnych materiałów.

Bardzo ważną ofertą Biblioteki UŁ były i są zasoby elektroniczne. W ciągu lat zmieniał się sposób informowania o tego rodzaju zbiorach. W BUŁ piśmiennictwo w postaci cyfrowej zaczęto udostępniać czytelnikom w latach 90. ubiegłego stulecia. W skład zasobów elektronicznych weszły bazy danych, serwisy czasopism i książek elektronicznych. Najczęściej były to zbiory anglojęzyczne. Coraz częściej pojawiają się polskie zasoby cyfrowe, jak np. IBUK Libra, której wydawcą jest Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Ta nowoczesna platforma oferująca podręczniki akademickie z różnych dziedzin wiedzy jest zarazem wirtualną czytelnią. Do polskich zasobów cyfrowych należy również Czytelnia Czasopism Prawniczych. Z kolei wśród baz obcojęzycznych warto wymienić Academic Search Complite – EBSCOhost – multidyscyplinarną pełnotekstową bazę danych; Science Direct – serwis publikacji pełnotekstowych wydawanych przez Elsevier; Central and Eastren European Online Library – C.E.E.O.L. – wielojęzyczną, pełnotekstową bazę artykułów z czasopism humanistycznych i społecznych dotyczącą zagadnień związanych z Europą Środkową, Wschodnią i Południowo-Wschodnią. W bazie dostępne są także polskie czasopisma.

Obecnie BUŁ subskrybuje ponad 117 baz naukowych z dostępem do tysięcy tytułów literatury naukowej z całego świata, do ok. 205 tys. książek elektronicznych oraz do ok. 52 tys. tytułów czasopism z pełnymi tekstami.

Aby ułatwić czytelnikom korzystanie ze źródeł elektronicznych wprowadzono dwa ważne narzędzia. W 2010 r. zakupiono narzędzie HAN służące do zarządzania bazami i serwisami elektronicznych książek i czasopism. Zapewnia ono dostęp do zasobów elektronicznych z komputerów domowych, działających poza siecią UŁ. Należy przypomnieć, że w Bibliotece z zasobów elektronicznych mogą korzystać wszyscy czytelnicy, natomiast studenci i pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego mają do nich dostęp również poza instytucją.

W 2014 r. Biblioteka zakupiła multiwyszukiwarkę – nowoczesne narzędzie wyszukiwawcze, stosowane przez renomowane biblioteki światowe. Gwarantuje ona jednocześnie przeszukiwanie wielu sieciowych zasobów informacji, takich jak katalog Biblioteki, bazy danych, serwisy czasopism i książek elektronicznych, Repozytorium UŁ i Bibliotekę Cyfrową UŁ.

Formą komunikowania o zbiorach jest Biblioteka Cyfrowa UŁ, tworzona od 2006 r. zgodnie z umową pomiędzy UŁ, a firmą Digital Centre. Funkcjonuje ona od 2008 r. Prezentuje zdigitalizowane wersje cennych kolekcji bibliotecznych, które zgodnie z obowiązującym prawem autorskim, przeszły do domeny publicznej. Znalazły się w niej czasopisma z XIX i początku XX stulecia, czasopisma regionalne „drugiego obiegu”, wartościowe egzemplarze z kolekcji zbiorów specjalnych – mu-

zykaliów, ikonografii, kartografii, starych druków. Cyfryzacja zasobów bibliotecznych czyni ofertę usługową nowoczesną i atrakcyjną, a tym samym pozwala Bibliotece UŁ włączyć się w proces budowy społeczeństwa wiedzy. Biblioteka Cyfrowa UŁ należy do Federacji Bibliotek Cyfrowych, zajmując w niej 17 miejsce (na 128 zrzeszonych Bibliotek Cyfrowych)². Dostęp do niej jest nieograniczony. Obecnie jej zbiory liczą ok. 42 tys. publikacji. Dodatkowym walorem jest to, że zapewniając czytelnikom korzystanie z cennych kolekcji Biblioteka Cyfrowa chroni oryginały przed zniszczeniem.

Informacje o dorobku naukowym pracowników UŁ (artykuły z czasopism naukowych, książki, materiały dydaktyczne i konferencyjne, prace doktorskie i habilitacyjne) gromadzi i udostępnia Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego (RUŁ). Powstało w 2010 r., przy współpracy BUŁ z Centrum Komputerowym UŁ. Celem uniwersyteckiej platformy jest upowszechnianie dorobku naukowego pracowników, jak również promowanie badań naukowych prowadzonych na UŁ. Dzięki tym zabiegom czytelnicy zyskują dostęp zarówno do opisów bibliograficznych, jak i do pełnych tekstów dokumentów. W Repozytorium deponowane są wszystkie czasopisma publikowane przez Wydawnictwo UŁ. Obecnie znajduje się w nim ok. 20 tys. dokumentów, dzięki czemu zajmuje pierwsze miejsce w rankingu repozytoriów polskich. W 2017 r. Repozytorium UŁ w *Agregatorze Centrum Otwartej Nauki* – wspólnym punkcie dostępu do polskich zasobów repozytoriów, zajęło pierwsze miejsce pod względem ilości zdeponowanych dokumentów³. W rankingu *Web of Repositories 2017*, RUŁ zajęło drugie miejsce wśród polskich repozytoriów naukowych⁴.

Oddanie do użytku nowego budynku Biblioteki zapoczątkowało nowy etap w dziejach historii BUŁ. Od 2006 r. zaszły korzystne zmiany w organizacji pracy Wypożyczalni Miejscowej. Wprowadzono zautomatyzowany sposób wypożyczania książek oraz zastosowano nowoczesne sposoby ich transportu z magazynu. Czytelnikom umożliwiono „zarządzanie” swoimi kontami, tzn. po zarejestrowaniu się do Biblioteki, mogą oni samodzielnie zamawiać, wypożyczać i oddawać książki, sprawdzać informacje o terminie ich zwrotu oraz przedłużać termin oddania.

Wychodząc w stronę czytelnika, otwarto wolny dostęp do zbiorów, umożliwiając samodzielne przeszukiwanie księgozbioru. W tzw. strefie wolnego dostępu obecnie znajduje się ok. 250 tys. tomów książek i czasopism, najczęściej wydanych po 1997 r. Zbiory ułożone są zgodnie z sygnaturami Klasyfikacji Biblioteki Kongresu. Orientację w zawartości księgozbioru ułatwiają odpowiednie oznaczenia. Dla wygody czytelników wprowadzono nowoczesne urządzenia samoobsługowe do wypożyczania i zwrotu książek z wolnego dostępu. Warunkiem korzystania z nich jest posiadanie autoryzowanej legitymacji studenckiej lub elektronicznej karty bibliotecznej.

² *Federacja Bibliotek Cyfrowych*, <http://fbc.pionier.net.pl>, [dostęp: 14.07.2017].

³ *Agregator Ceon*, <http://agregator.ceon.pl/browseData.action;jsessionid=1u9mz6174wjr3?field=repName&alphabet=false> [dostęp: 12.07.2017].

⁴ *Ranking Web of Repositories*, <http://repositories.webometrics.info/en/node/29>, [dostęp: 15.07.2017].

Osoby przychodzące do BUŁ mogą korzystać także z samoobsługowych kserokopiarek i skanerów znajdujących się w wolnym dostępie i w czytelniku oraz z komputerów z dostępem do Internetu. Mogą pracować na własnych laptopach i łączyć się z Internetem za pomocą sieci Wi-Fi.

Wykorzystując nowe rozwiązania technologiczne, Biblioteka UŁ spełnia oczekiwania i potrzeby osób niepełnosprawnych, dając im możliwość korzystania w pełni z zasobów drukowanych i elektronicznych. Specjalne urządzenia ułatwiają osobom niewidomym, słabowidzącym i mającym problemy z poruszaniem się korzystanie z kolekcji Biblioteki lub materiałów własnych. Do urządzeń tych należy powiększalnik *My Reader*. Powiększając litery umożliwia osobom niedowidzącym odczytanie tekstu na monitorze ekranowym, reguluje przy tym wielkość liter i prędkość przesuwania się czytanego tekstu. Drukarka brajlowska *View Plus Pro Gen II* drukuje tekst oraz grafikę wypukłą w wysokiej rozdzielczości. Czytelnicy słabowidzący oraz mający niedowład kończyn górnych mają do dyspozycji klawiaturę *Big Key sLX* z czterokrotnie powiększonymi klawiszami oraz nakładką zapobiegającą naciśnięciu kilku klawiszy jednocześnie. Dla czytelników słabowidzących lub niewidomych udostępnione zostało stanowisko komputerowe *Window-Eyes Pl 6.1*, umożliwiające korzystanie z komputera w zakresie obsługi programów: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point oraz z Internetu. Czytelnicy mają również do dyspozycji komputer z oprogramowaniem udźwiękawiającym *Window Eyes Pro Pl 6.1*, w którym informacje odczytywane przez automatycznego lektora są wyświetlane na dwóch monitorach – zwykłym i brajlowskim. Stanowisko to udostępnia Internet oraz programy służące do wprowadzania danych tekstowych i ich edycji. Do dyspozycji czytelników jest również urządzenie lektorskie *POET Compact*, pozwalające na odczytywanie przez automatycznego lektora dowolnego tekstu drukowanego. Posiada ono możliwość płynnej regulacji prędkości czytania, zapisania w pamięci zeskanowanego tekstu oraz nagrania go na pendrive. Czytelnicy mogą również posługiwać się dotykową klawiaturą komputerową *Intellikeys*, używając zróżnicowanego uszeregowania, rozmiaru i wyglądu klawiszy. Po zmianie nakładki odczytywane mogą być również rysunki. Klawisze można naciskać palcami, stopą, nosem lub podbródkiem. Czytelnicy obsługujący komputer jedną ręką mogą korzystać z klawiatury jednoręcznej *Maltron*. Kształt oraz rozmieszczenie klawiszy zostały zaprojektowane tak, aby zminimalizować ruchy dłoni podczas pisania oraz zapewnić komfort pracy. Udostępniana jest także mysz komputerowa *Smart AT*, umożliwiająca sterowanie za pomocą ruchów głowy. Z obserwacji wynika, że najczęściej czytelnicy używają powiększalnik *MyReader* oraz urządzenie lektorskie *POET Compact*, co pozwala zauważyć, że najczęściej z urządzeń tego typu korzystają osoby niewidome i niedowidzące⁵.

⁵ A. Lewandowska, *Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego przykładem instytucji działającej na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, [w:] *Biblioteka w komórce? Przyszłość usług bibliotecznych. Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2013, s. 208-219.

Dbając o komfort pracy czytelników i przyjazną atmosferę w Bibliotece przygotowano wygodne miejsca do pracy indywidualnej i grupowej w wolnym dostępie, w czytelniach oraz w specjalnych salach. Czytelnicy mają do dyspozycji wygodne kanapy, puffy i dodatkowe oświetlenie. Potrzebującym skupienia zapewniono osobne pokoje. Pomieszczenia te najchętniej wykorzystywane są w czasie sesji egzaminacyjnej. W ciągu roku nauczyciele akademicki prowadzą w nich zajęcia dydaktyczne.

Nowoczesne rozwiązania technologiczne, które przyniósł wiek XXI, a w związku z tym wzrost informacji i dostępności do nich, dały możliwość wprowadzenia nowych metod nauczania opartych na ICT (Information and Communication Technologies), w miejsce tradycyjnych sposobów kształcenia.

Biblioteka nie tylko proponuje czytelnikom nowoczesne rozwiązania technologiczne, ale organizuje różnego typu szkolenia, warsztaty i pokazy.

Od wielu lat dla studentów I roku prowadzone są szkolenia biblioteczne. Od 2012 r. mają one formę kursu online na platformie e-learningowej UŁ. Kurs kończy się testem, po zdaniu którego studenci otrzymują zaliczenia. Zajęcia są uatrakcyjniane przez bibliotekarzy, np. poprzez prezentację zasad funkcjonowania Biblioteki w formie komiksowej.

Aby ułatwić użytkownikom dotarcie do elektronicznych zasobów wiedzy, w Bibliotece organizowane są szkolenia z zakresu obsługi nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych, z zakresu obsługi naukowych baz danych oraz serwisów książek i czasopism elektronicznych. Organizowane są także zajęcia dotyczące kompetencji informacyjnych, realizowane w ramach programów poszczególnych kierunków studiów. Szkolenia tego typu adresowane są do nauczycieli akademickich, doktorantów, studentów UŁ, bibliotekarzy oraz do szerokiego kręgu czytelników. Dzięki nim studenci biegle radzą sobie z wyszukiwaniem, selekcjonowaniem czy integrowaniem informacji z różnych źródeł wiedzy. Bibliotekarze nawiązują współpracę z wykładowcami poszczególnych dyscyplin naukowych, co jest koniecznym warunkiem przygotowania odpowiedniego programu szkoleń, dostosowanego do danego kierunku studiów.

W BUŁ organizowane są również szkolenia dostosowane do indywidualnych potrzeb czytelnika. Prowadzone są one przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych oraz Samodzielnej Sekcji Bibliografii, Bibliometrii i Sieciowych Zasobów Informacji. Są to spotkania z przedstawicielami serwisów elektronicznych, którzy promują najnowsze edycje swoich produktów. Zajęcia tego rodzaju często łączone są z warsztatami aktywnego wyszukiwania informacji w omawianych zasobach elektronicznych. Prowadzone są także szkolenia przygotowujące studentów do korzystania z baz specjalistycznych z różnych dyscyplin nauki. Zajęcia adresowane są także do nauczycieli akademickich i bibliotekarzy. Dotyczą obsługi takich naukowych baz danych, jak Scopus, Web of Science, EBSCO, Ibuk, JSTOR czy Oxford Journals.

Zajęcia z zakresu kompetencji informacyjnych, prowadzone przez bibliotekarzy kierowane są do studentów seminariów licencjackich. Dotyczą one zagadnień

metodologii pracy badawczej i doskonalenia umiejętności wyszukiwania informacji z zakresu określonej dyscypliny naukowej. Współpraca z nauczycielami akademickimi sprawia, że szkolenia te odpowiadają potrzebom studentów. Podczas zajęć udzielane są także informacje o prawie autorskim i poprawności cytowań. Tego typu szkolenia prowadzą również bibliotekarze dziedzinowi, dostarczając szczegółowej wiedzy na temat księgozbioru z różnych dyscyplin nauki. Przykłady szkoleń z zakresu kompetencji informacyjnych to: *Cytowania – element wzrostu widoczności dorobku naukowego*, *Publikowanie treści naukowych w modelu otwartym – dobre praktyki*, „iSenior” – warsztaty z obsługi Ipadów, „iJunior” – warsztaty z obsługi Ipadów.

Chcąc wykorzystać możliwości techniczne, jakie zapewnia platforma zdalnego nauczania, w przyszłości planowane są szkolenia na platformie edukacyjnej, zakończone quizem sprawdzającym stan wiedzy z zakresu zaprezentowanych źródeł elektronicznych⁶.

Pracownicy Oddziału Zbiorów Specjalnych przygotowują szkolenia dotyczące zasobów znajdujących się w poszczególnych sekcjach. Zajęcia biblioteczne prowadzone są również dla studentów bibliotekoznawstwa na temat zasad gromadzenia i opracowywania zbiorów, ale również dla uczniów szkół ogólnokształcących.

Spełniając oczekiwania czytelników interesujących się filmem, od 2011 r. zaczęto udostępniać wideotekę oferującą filmy dokumentalne z Festiwalu Watch Docs Prawa Człowieka w Filmie, w ramach realizacji projektu edukacyjnego finansowanego ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

W Bibliotece organizowane są wycieczki dla gości polskich i zagranicznych: nauczycieli akademickich, studentów, bibliotekarzy, uczestników programów wymiany międzyuczelnianej. Proponowane są także wycieczki dla uczniów szkół ogólnokształcących i gimnazjalnych. Coraz częściej w BUŁ goszczą przedszkolaki, z którymi bibliotekarze prowadzą zajęcia specjalistyczne, promujące literaturę dla najmłodszych.

Biblioteka UŁ angażuje się w działalność naukową i kulturalną.

Od 2010 r. w Tygodniu Open Access organizowane są spotkania, na których przedstawiciele różnych środowisk przekazują ideę Open Access i prezentują sposoby jej wdrażania w polskim środowisku naukowym. W październiku 2012 r., podczas III Seminarium Open Access pt. „Kurs na otwartą naukę” zainaugurowano Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. Przy tej okazji rozpoczęto szkolenia dla pracowników naukowych UŁ na temat deponowania materiałów w RUŁ.

Systematycznie, od 2012 r. w Bibliotece UŁ mają miejsce wydarzenia promujące książkę elektroniczną. W Tygodniu Książki Elektronicznej, wspólnie z Wydawnictwem UŁ organizowane są seminaria i prelekcje pod hasłem „Kierunek e-książka”. Zapraszani są pracownicy uczelni wyższych, wydawcy, przedstawiciele portali czy-

⁶ L. Mikołajuk, *Udział biblioteki akademickiej w kształceniu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Łódzkiego*, [w:] *Biblioteka akademicka, infrastruktura – uczelnia – otoczenie*, Gliwice 24-25 października 2013 roku, red. M. Odlanicka-Poczobut, K. Ziolo, Gliwice 2014, s. 277-290.

telnicznych, pisarze, dziennikarze, blogerzy. Praktycy prezentują publikacje w formie elektronicznej oraz przedstawiają nowe rozwiązania dla uczelni, bibliotek i wydawców. Na tego typu spotkaniach gromadzących sympatyków książki elektronicznej, ogłaszane są konkursy dla uczestników.

Od 2013 r. organizowane są kursy i warsztaty tematyczne dla słuchaczy Łódzkiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Heleny Kretz. Proponowane szkolenia i prezentacje pomagają, obecnym i potencjalnym użytkownikom poznać bogatą ofertę Biblioteki, która postrzegana jest jako instytucja nowoczesna i przyjazna czytelnikom.

BUŁ, jako instytucja publiczna wychodzi z ofertą spędzania wolnego czasu. Może poszczycić się nie tylko osiągnięciami w kształceniu akademickim, ale także tworzeniem odpowiednich warunków dla działań kulturalnych, kierowanych do szerokiego kręgu odbiorców. W nowym budynku Biblioteka zyskała przestrzeń odpowiednią dla wystaw i różnych wydarzeń promujących osiągnięcia nauki i kultury. Pomysłowością i kreatywnością wyznacza swoje miejsce we wspólnocie uniwersyteckiej i lokalnej.

Przejawem aktywności kulturalnej BUŁ od 2006 r. są wystawy, często poprzedzane wernisażem. Ekspozycje nie tylko pozwalają poznać naukowe i artystyczne osiągnięcia, ale stają się okazją do ich promowania i popularyzacji. Niekiedy towarzyszą im seminaria i odczyty. Otwarcie i zagospodarowanie nowej części Biblioteki w 2006 r. umożliwiło realizację zamierzeń związanych z działalnością wystawienniczą w szerszym zakresie i z większym rozmachem. Obszerne wnętrza Książnicy, jej przestrzenie na parterze i galerie na kilku piętrach pozwoliły z powodzeniem realizować plany związane z ekspozycjami. Działalność wystawiennicza należy do obowiązków Oddziału Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych Biblioteki, pomysłodawcy większości tego rodzaju przedsięwzięć. Nierzadko podejmuje on współpracę z innymi placówkami nauki i kultury, krajowymi bądź zagranicznymi. Warto zwrócić uwagę na różnorodność tematyczną wystaw. Aranżowane są ekspozycje poświęcone zasłużonym osobom lub wydarzeniom zasługującym na upamiętnienie. Część wystaw to efekt współpracy z wydziałami Uniwersytetu Łódzkiego lub z lokalnymi instytucjami typu Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina, Łódzka Szkoła Filmowa, Teatr Wielki w Łodzi. Przygotowanie niektórych ekspozycji stanowi rezultat współdziałania z zagranicznymi ośrodkami, m.in. z ambasadami Japonii, Czech, Brazylii czy Kuby, co skutecznie przybliżyło kulturę tych krajów. Wśród wystaw są takie, które promują indywidualne dokonania artystów, by wymienić twórczość Zdzisława Muchowicza, Roberta Krężłaka, Dominiki Tępińskiej, Danuty Radek-Pankowskiej. Inne przypominają działalność osób związanych z Biblioteką UŁ czy łódzką Uczelnią. Należy tu pamiętać o zasługach Heleny Więckowskiej, Jana Muszkowskiego, Janusza Dunina, Jerzego Andrzejewskiego, Jerzego Starnawskiego, czy Bolesława W. Lewickiego. Obopólne zadowolenie ze współpracy i dobrych warunków wystawienniczych w BUŁ sprawia, że aranżowanie wystaw przybiera formę cykliczną, jak w przypadku współpracy z Wyższą Szkołą Sztuki i Projektowania

w Łodzi, Muzeum Książki Artystycznej czy Festiwalem Kultury Buddyjskiej. Wernisaże nie tylko prezentują osiągnięcia, ale są okazją do popularyzowania różnych tematów i zagadnień nauki i kultury⁷.

Od 2010 r. dla czytelników i sympatyków BUŁ organizowane są spotkania z pisarzami, jak również z innymi osobami związanymi z książką. Wśród zaproszonych gości znalazł się Wojciech Górecki – historyk i dziennikarz, który zaprezentował swoją opowieść o Gruzji *Toast za przodków*. Rozpoczynając tzw. wątek łódzki, w 2010 r. Karolina Kołodziej i Maciej Kronenberg, pracownicy naukowcy Uniwersytetu Łódzkiego w książce *Zabytkowe przestrzenie Uniwersytetu Łódzkiego* opisali budynki uniwersyteckie. Z kolei Leon Sikorski, emerytowany pracownik Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ omówił swoje *Opowieści bałódzkie*. Gościem jednego ze spotkań był Jan Janiak, dyrektor BUŁ w latach 1987-2005, autor tomików poetyckich: *Przypis do życiorysu* oraz *Sonety łódzkie*. W 2013 r. w BUŁ gościł Waldemar Wolański – reżyser, dramaturg, dyrektor Teatru Lalek Arlekin w Łodzi, autor książki dla dorosłych *Księżycowi ludzie*, której akcja toczy się w Łodzi. W 2012 r. zorganizowano kilka spotkań z „ludźmi książki”, m.in. z Wojciechem Klasem, autorem publikacji *Kościelscy: ród, fundacja, nagroda* oraz z Michałem Kolińskim, wydawcą i właścicielem „Domu Wydawniczego Księża Młyn”. W 2013 r. w BUŁ gościł również Łukasz Urbaniak, przedstawiciel Wydawnictwa „Oficyna”, który promował książki napisane i zilustrowane przez tajwańskiego autora Jimmy’ego Liao: *Dźwięki kolorów* i *Księżyc zapomniał przeznaczone dla dzieci, młodzieży i... ludzi sympatycznych*. W spotkaniu tym uczestniczyła Anna Krysztofiak – artystka Filharmonii Łódzkiej, która śpiewała i grała na instrumentach egzotycznych. W 2012 r. w BUŁ gościła Gabriela Niedzielska, agentka literatów, założycielka agencji autorskiej „Autograf” (2008), która aranżuje spotkania z pisarzami na terenie całego kraju. Odbyło się również spotkanie z poezją Benedykta Krystka, pracownika BUŁ. W imieniu nieżyjącego autora wystąpiła jego żona Grażyna Śnieżko-Krystek, która czytała utwory męża. Spotkania autorskie wpisały się w nurt działalności kulturalnej BUŁ⁸.

Od 2014 r. w Bibliotece organizowane są wieczory poetyckie w cyklu „BUŁka z poezją”. Wśród zaproszonych gości byli Paweł Ciesielski, Dariusz Staniszewski i Marek Czmochowski, twórcy spotkania „3 w 2, czyli H’ernest & Krańcówka. Trochę o życiu, trochę o Łodzi”. Kacper Płusa autor tomiku *Wiersze na żółtym papierze* oraz Maria Duszka i Marek Czuku byli bohaterami wieczoru „Forever Freienwill”. W roku 2016 gościem „BUŁki z poezją” był Jacek Brzostowski, prezentujący tomik *Z kulturą o pociągu do nieba* oraz grupa „Poetycki DESANT” z Sieradza. Piotr Goszczycki był gościem wieczoru „Chlebna podróż”, a bohaterką spotkania „Jedna kropla” była poetka Jolanta Stelmasiak.

⁷ M. Kowalska, *Działalność wystawiennicza Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006-2016 jako forma popularyzacji wiedzy*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2016, R. 9, nr 2(18), s. 146-198.

⁸ I. Łabiszewska, *Spotkania z ludźmi książki*, „Kronika Uniwersytetu Łódzkiego” 2013, nr 3, s. 31-33.

W nowym, przestronnym gmachu Biblioteka organizuje imprezy, zapraszając czytelników do uczestnictwa w nich. Celebując Międzynarodowy Dzień Książki, przypadający 23 kwietnia, w 2012 r. zorganizowała po raz pierwszy akcję głośnego czytania fragmentów ulubionych lektur. Wzięli w niej udział entuzjaści czytania z różnych środowisk. W roku następnym pracownicy BUŁ przygotowali kolejną akcję głośnego czytania, tym razem utworów Juliana Tuwima. Zaproszono dzieci z łódzkich przedszkoli, które recytowały wiersze poety. Tego typu inicjatywy łączące są z kiermaszem książek akademickich Wydawnictwa UŁ.

BUŁ aktywnie uczestniczy również w innych wydarzeniach.

W czerwcu 2012 r., w czasie trwania sesji egzaminacyjnej po raz pierwszy wydłużono czas pracy Biblioteki, z myślą o studentach przygotowujących się do egzaminów. Wydarzeniu patronuje hasło „BUŁ-a do północy doda sesji mocy”, aktualne odtąd podczas każdej sesji egzaminacyjnej zimowej i letniej.

Od listopada 2015 r., w trosce o osoby studiujące zaocznie oraz tych czytelników, którzy w tygodniu nie mogą odwiedzić BUŁ, otwarto ją także w niedziele, pod hasłem „Niedziele w BUŁ-e”.

Od 2016 r. Biblioteka włączyła się w ogólnopolską akcję bookcrossingu, udostępniając czytelnikom regał służący do wymiany książek.

W maju 2014 r. BUŁ włączyła się w akcję „Noc Muzeów” organizowaną od kilku lat przez Urząd Miasta Łodzi. Myślą przewodnią tego wydarzenia było „obcowanie ze starym drukiem, plakatem i książką współczesną”. Zaprezentowano unikatowe kolekcje zbiorów specjalnych. „Noc Muzeów” zgromadziła w BUŁ niespodziewaną liczbę gości. Dla wielu z nich była to pierwsza wizyta w tej instytucji.

BUŁ bierze udział w inicjatywach podjętych przez bibliotekarzy, które aranżowane są w przestrzeni miejskiej. Jedną z nich jest rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz”, integrujący bibliotekarzy i czytelników – miłośników książek i rowerów. Jest to ogólnopolska majowa akcja promująca biblioteki i czytelnictwo. W Łodzi przygotowywana jest od 2010 r. z okazji Dnia Bibliotekarza, a integruje środowisko osób czytających. BUŁ włączyła się w nią w 2013 r. Uczestnicy przejeżdżają przez miasto wyznaczonym szlakiem, biorą udział w konkursach z nagrodami, wymieniają się książkami.

Raz w roku Biblioteka organizuje kiermasze dubletów i materiałów wycofanych ze zbiorów, a Wydawnictwo UŁ na jej terenie prowadzi sprzedaż własnych książek.

Oferowane przez Bibliotekę usługi i podejmowane inicjatywy w różnej formie są promowane. W tym celu ukazują się komunikaty i ogłoszenia w mediach i na portalach społecznościowych. Aktualizowana strona internetowa Biblioteki zawiera bieżące wiadomości z życia instytucji. Donosi o konferencjach, projektach, wystawach i różnego rodzaju spotkaniach. Przypomina historię BUŁ, jej strukturę, godziny otwarcia i regulamin. Informuje o zespole pracowników, o katalogach, e-zasobach, zbiorach specjalnych i o pracy bibliotek działających w sieci UŁ.

Dla celów promocyjnych BUŁ wykorzystuje media społecznościowe: Facebook, Instagram i Twitter, zapraszając czytelników do angażowania się we wspólne działania. Skuteczny sposób dotarcia do potencjalnych użytkowników ułatwia strona

Biblioteki na Facebooku, sygnalizująca aktualne wydarzenia, zawierająca relacje fotograficzne, recenzje, filmy, posty, informacje o społeczności facebookowej, jak również o Uniwersytecie Łódzkim. Promowany jest księgozbiór Biblioteki. Regularnie proponowane są wydarzenia, które angażują czytelników. Pokazywane są krótkie filmy promujące działania BUŁ. Zainicjowane w okresie wakacyjnym wydarzenie „Co czytacie, co polecacie” pozwoliło stworzyć listę wakacyjnych lektur autorstwa czytelników. Obecnie BUŁ ma ponad 4970 „polubień” na Facebooku. Instagram prezentuje fotografie i obrazem opowiada o życiu Biblioteki. Twitter natomiast przedstawia w języku angielskim treści o e-zasobach, jak również ciekawe wydarzenia ze świata w kontekście biblioteki, kultury bibliotecznej i nauki.

W 2013 r. powstała tzw. wersja mobilna strony internetowej BUŁ przystosowana do odczytu na smartfonach i tabletach. Biblioteka wykorzystuje nowości technologiczne, takie jak kody QR pozwalające na otwieranie stron internetowych bezpośrednio na urządzeniach przenośnych. Używane są różne sposoby komunikacji z czytelnikiem. Są to: poczta elektroniczna, komunikator FAQ, dający możliwość zadawania pytań, czy funkcja „zaproponuj książkę”. Informacje o tym, co dzieje się w Bibliotece rozsyłane są do czytelników również Newsletterem. Od 2006 r. udostępniane są foldery o Bibliotece, informujące o zasadach korzystania z kolekcji, rozmieszczeniu księgozbioru w strefie wolnego dostępu, zbiorach specjalnych, używaniu katalogu i składaniu zamówień elektronicznych, bazach danych oraz serwisach naukowych książek i czasopism elektronicznych. Od 2007 r. ukazuje się elektroniczny miesięcznik „Biuletyn Informacyjny BUŁ – biBUŁa”, archiwizujący informacje o formach aktywności Biblioteki, dokumentujący istotne wydarzenia z życia instytucji, takie jak wystawy i wernisaże, spotkania autorskie, imprezy cykliczne, szkolenia.

Na terenie Biblioteki działają jeszcze inne instytucje, proponujące czytelnikom ciekawą ofertę naukową i kulturalną. Są to: Centrum Informacji i Kultury Amerykańskiej (American Corner), Centrum Brytyjskie UŁ oraz Centrum Badań nad Historią i Kulturą Basenu Morza Śródziemnego i Europy Południowo-Wschodniej im. prof. Waldemara Cerana (Ceraneum).

Reasumując, po przełomowym roku 2006, Łódzka Książnica skutecznie realizuje ambitne przedsięwzięcia upowszechniające naukę i kulturę, zachęcając czytelników do aktywnego w nich uczestnictwa. Otwarcie nowego budynku stworzyło instytucji szereg nowych możliwości wyjścia „w stronę czytelnika”. Dzięki temu Biblioteka przekroczyła swoje podstawowe funkcje gromadzenia, opracowania, udostępniania zbiorów i stała się miejscem atrakcyjnym, skupiającym ludzi ciekawych świata, chcących poszerzyć swoje horyzonty i wiedzę. Jednak najważniejszą misją Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego było i nadal pozostaje zaspokajanie naukowych potrzeb łódzkiego środowiska akademickiego.

W artykule zaprezentowano różne inicjatywy Biblioteki realizowane w latach 2006-2016, gdy wydatnie zwiększyły się jej możliwości wyjścia „w stronę czytelnika”, a przez to popularyzowanie instytucji przyjaznej całemu regionowi.

Key words: *The Library of Łódź University, modern tools, modern librarian solutions, reader.*

Abstract

Towards a Reader. BUŁ in 2006-2016

The origin the modern building of The Library of Łódź University in September 2006 and its opening for readers, made librarianships stand before the new challenges and forms of activity. Introducing the latest technologies was a chance of realization of growing expectations of readers and encouragement to use the Library' offer. The modern tools gave possibilities of easier access to the Library's collections and its various services. In this article, the following solutions making easier using of the Library's services were characterized: the online catalogue, the digitized card catalogue, The Digital Library of The Łódź University, The Repository of The Łódź University, the databases of books and periodicals. The new access to printed holdings (the open access area), modern forms of lending and returning books, the computer equipment available and copy machines, rooms for individual and group learning, the special equipment for the sand-blinds and the disabled and e-course of library training for students were presented. The various forms of communications with a reader were also described.

Bibliografia:

- Aggregator Ceon, [dostęp: 12.07.2017], <http://agregator.ceon.pl/browseData.action;jsessionid=1u9mz6174wjr3?field=repName&alphabet=false>;
- Federacja Bibliotek Cyfrowych, [dostęp: 14.07.2017], <http://fbc.pionier.net.pl>;
- Kowalewska Urszula, *Popularyzacja nauki i kultury w działalności Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego*, w: *Od przeszłości do teraźniejszości. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego 1945-2015*, red. M. Wrocławska, I. Kujawska, I. Łabiszewska, Łódź 2015, s. 213-228;
- Kowalska Marzena, *Działalność wystawiennicza Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006-2016 jako forma popularyzacji wiedzy*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2016, R. 9, nr 2(18), s.146-198;
- Lewandowska Aneta, *Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego przykładem instytucji działającej na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, w: *Biblioteka w komórce? Przyszłość usług bibliotecznych. Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2013, s. 208-219;
- Łabiszewska Irena, *Spotkania z ludźmi książki*, „Kronika UŁ”, 2013 nr 3, s. 31-33;

- Mikołajuk Lidia, *Repozytorium instytucjonalne jako nowa forma komunikacji naukowej*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne”, 2014, nr 3, s. 15-23;
- Mikołajuk Lidia, *Udział biblioteki akademickiej w kształceniu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Łódzkiego*, w: *Biblioteka akademicka, infrastruktura – uczelnia – otoczenie, Gliwice 24-25 października 2013 r.*, red. M. Odlanicka-Poczobut, K. Ziolo, Gliwice 2014, s. 277-290;
- Ranking web of Repositories* [dostęp: 15.07.2017], <http://repositories.webometrics.info/en/node/29>